

Jenni Pääkkönen

29.5.2026

VNS 5/2026 vp Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta

Johdanto

Etlä kiittää valtiovarainvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto asiasta VNS 5/2026 vp Valtioneuvoston selonteko liiallisen alijäämän korjaamisesta.

Valiokunnan käsiteltävänä oleva selonteko on Finanssipoliittisen lain (laki julkisen talouden hoitamisesta 1440/2025) 6 § mukainen vastine Euroopan Unionin neuvoston Suomea koskevaan päätökseen liiallisesta alijäämästä ja toimenpiteistä, joihin hallitus on ryhtynyt liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Lausunnossani keskityn Suomen talouden tilanteeseen sekä hallituksen talous- ja finanssipolitiikan linjan ja tehtyjen toimien muodostaman kokonaisuuden arvioimiseen erityisesti finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta.

Suomen henkeä kohden laskettu BKT ei ole vielä kukaan palannut finanssikriisiä edeltävälle tasolle. Jos ennusteet tämän ja ensi vuoden talouskasvusta toteutuvat, Suomella on mahdollisuus saavuttaa finanssikriisiä edeltävä taso ensi vuonna. Sen sijaan, jos Lähi-idän kriisin vaikutukset ovat nyt oletettua suuremmat, riskit negatiivisesta kasvusta toteutuvat ja Suomen elintaso jää edelleen alle finanssikriisiä edeltävän tason. Joka tapauksessa, suomalaisten elintaso ei ole kahteen vuosikymmeneen kasvanut ja tässä suhteessa kehitys on ollut erityisen heikkoa kuluvalle vuosikymmenellä. Kasvun ennakoidaan olevan vaatimatonta myös tulevana vuosikymmeninä, ja tällä hetkellä näyttää siltä, että Suomelle arvioidun noin 1 prosentin potentiaalisen kasvun saavuttaminenkin tulee olemaan vaikeata.

Viimeisen noin kahdenkymmenen vuoden, ja aivan erityisesti kuluvan vuosikymmenen aikana Suomen julkinen velka on kasvanut. Velkasuhde tulee ylittämään 90% kuluvana vuonna, ja ilman talouskasvun merkittävää kiihtymistä velkasuhde nousee lähes 100 prosenttiin vuosikymmenen loppuun mennessä. Puuttuva talouskasvu tekee julkisen talouden vakauttamisesta vaikeata, mutta korostaa myös vakauttamisen tärkeyttä. Julkista taloudenhoitoa ei voi rakentaa sen varaan, että kasvu pelastaa Suomen eikä sopeutusta tarvita.

Huomioita selonteosta ja talouspolitiikasta

Selonteossa hallitus kuvaa tekemiään sopeutus- ja uudistustoimia. Valtioneuvoston oman arvion mukaan suora sopeutusta on tehty jo 6,5 miljardin edestä. Samaan aikaan kuitenkin on kasvatettu menoja ja tehty veronalennuksia. Monet lisämenoista ovat tarpeellisia ja perusteltuja, samoin kuin yritys elvyttää talouden aktiiviteettia mm. verotoimin. Ne ovat kuitenkin syöneet sopeutuskokonaisuutta, joka Julkisen talouden suunnitelman mukaan on arviolta 2,8 miljardia euroa vuoden 2027 tasossa tai 3,8 miljardia, jos suhdannepuskurin täytymisestä johtuvat työttömyysvakuutusmaksun alennukset jätetään huomiotta. Vaikka Etlä pitääkin monia päätettyjä menolisäyksiä ja yritystä elvyttää taloudellista aktiiviteettia verotoimin perusteltuina, jää sopeutuskokonaisuus nettona riittämättömäksi suhteessa tavoitteeseen ja tarpeeseen.

Hallitus on tehnyt myös runsaasti rakenteellisia toimia, joiden piti tukea talouskasvua. Etlan näkemyksen mukaan nämä toimet ovat olleet tarpeellisia, vaikka niiden kasvuvaikutukset ovat jääneet vajaiksi pääasiassa heikon suhdanteen takia. Etlan näkemys on, että niin veronalennuksiin kuin rakenteellisiin toimiin liittyy vielä toetutumatonta potentiaalia, eli toimien suotuisat nk. dynaamiset vaikutukset voivat toteutua myöhemmin. Siinäkin tapauksessa ne eivät edistä korjaavalla nettomenopolulla pysymistä, vaikka ne pienentävätkin erityisesti velkaa kerryttävää alijäämää.¹ Niistä on kuitenkin hyötyä sekä velan vakauttamisessa että julkisyhteisöjen alijäämän supistamisessa lähelle kolmea prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen tai jopa sen alle. Näiden toimien hedelmät todennäköisesti korjaavat seuraavat hallitukset, joilla on siitä huolimatta edessään mitava sopeutus- ja uudistusurakka.

Selonteossa valtioneuvosto toteaa, että hallitus on joutunut toistuvasti tekemään päätöksiä uusista toimista, joilla velkasuhde saataisiin vakautettua. Etlan näkemyksen mukaan tämä todistaa hallituksen vahvasta sitoutumisesta velkasuhteen vakauttamista koskevaan tavoitteeseen. Hallituksen epäonneksi suhdanne on toistuvasti pettänyt alta, minkä lisäksi korko- ja puolustusmenojen kasvu on toiminut sopeutusta vastaan. Pelkästään yksinään mikä tahansa näistä kolmesta elementistä – alati pettävä suhdanne, nopeasti nousseet omaisuusmenot sekä aiempien hallitusten ja tällä hallituskaudella päätettyjen varautumis- ja puolustusmenojen lankeaminen maksuun – olisi ollut omiaan vaikeuttamaan hallituksen sopeutusurakkaa. Yhdessä ne ovat tehneet siitä monin verroin vaikeamman.

Hallituksen tehtävä on ollut eittämättä vaikea. Mutta hallitus on myös, velkasuhteen vakiintumista tavoitellessaan, sortunut käyttämään keinoja, jotka eivät ole olleet julkisen talouden kokonaisuuden näkökulmasta erityisen vaikuttavia: on päätetty toimista, joilla on ollut vaikutusta velkaantumiseen, mutta ei pysyvää vaikutusta velkaa kerryttävään alijäämään. Esimerkiksi käy ARA-korkotukilainojen valtuuksien supistaminen ja kertaluonteinen siirto valtion eläkerahastosta valtion budjettiin. Etlan näkemys on, että vaikka itse toimet voivat olla muista syistä perusteltuja, käytetyt sopeutustoimet tai tehtyjen toimien rahoitus olisivat voineet kohdistua pysyvämmiin velkaa kerryttävään alijäämään ja nettomenoihin. Tämä olisi vaikuttanut nykyisen ja tulevien hallitusten asettamiin julkisyhteisöjen tavoitteisiin ja seurattaviin suureisiin laajemmin ja mahdollisesti pidempään. Yksi keino, jota hallitus olisi voinut käyttää, ja voisi halutessaan vieläkin toteuttaa, on työeläkkeiden nousun rajaaminen.

Toisaalta valtiovarainministeriön arvio on, että vuonna 2026 tuloksellisiin toimiin on ryhdytty. Näin ollen hallituksella ei nykytietojen perusteella ole ollut syytä tehdä lisää toimia, jotka kohdistuvat tähän vuoteen. Sen sijaan vuonna 2027 näyttäisi syntyvän poikkeama korjaavalta nettomenopolulta ja vuonna 2028 kertynyt poikkeama voisi johtaa liiallisen alijäämän menettelyn eskaloimiseen. Arviot tulevista poikkeamista perustuvat ennusteisiin, jotka ovat hyvin epävarmoja. Toimimattomuus kuitenkin lisää riskiä siitä, että nyt ennakoitujen poikkeamat toteutuvat ennakoitun suuruisina tai jopa ennakoitua suurempina. On hyvin mahdollista, että toteutunut kertynyt poikkeama vuonna 2027 voisi johtaa tilanteeseen, jossa menettelyn eskaloimista harkittaisiin, vaikka nyt ennakoitu kertynyt poikkeama (0,2% suhteessa BKT:hen) näyttää sellaiselta, joka voitaisiin vielä selittää.

Selonteossa valtioneuvosto toteaa, että tilannetta seurataan ja asiaan palataan syksyn riihessä. Etlan näkemys on, että usein on parempi katsoa kuin katua. Erityisen hyödyllinen signaali olisi sellainen, jossa valtioneuvosto päättäisi toimista, jotka sopeuttaisivat taloutta vuoden 2027 ennakoitun poikkeaman verran. Tarvittavan sopeutuksen suuruus voidaan arvioida esimerkiksi valtiovarainministeriön ennusteesta tai Komission ensi viikolla julkaistavasti kevätpaketissa, jos siellä esitetään ennakkollinen arvio vuoden 2027 kertyneestä poikkeamasta. Sen sijaan nyt esitetty suunnitelma siitä, miten mahdollisesti syntyvä poikkeama selitettäisiin Lähi-idän kriisistä johtuvalla talouden heikkoudella sekä kiihtyneellä inflaatiolla ei ole vahvalla pohjalla, jolleivät kriisin

¹ Nettomenojen laskennassa otetaan huomioon vain tulotoimien suorat vaikutukset. Koska kasvun ja työllisyyden kautta syntyvät vaikutukset ovat epäsuoria, ei niiden myöhempikään toteutuminen näy nettomenossa. Niistä on kuitenkin hyötyä silloin, kun tehdään uutta suunnitelmaa ja sopeutusuraa, jos niiden ansiosta velkaa kerryttävä alijäämä on pienempi kuin se muuten olisi.

taloudelliset vaikutukset ja erityisesti vaikutukset Suomen inflaatioon nouse merkittävästi nyt arvioidusta. Syksyn budjettiriihessä näistä vaikutuksista toivottavasti tiedetään enemmän.

Edellä kuvatun perusteella Etlä huomauttaa, että Lähi-idän kriisin myötä ennuste tämän vuoden inflaatiosta on noussut, vaikkakin maltillisesti, mikä tekee ajasta otollisen indeksien jäädyttämiselle. Kun inflaatio myöhemmin hidastuu tai kääntyy negatiiviseksi, indeksejä on vaikeampi leikata tai jäädyttää. Indeksien leikkaukset tuottavat suurimman tuoton silloin, kun hintojen nousu on nopeinta. Kuten yllä todettiin, yksi luonteva kohde olisi työeläkkeiden syksyllä päätettävät indeksikorotukset, sillä niihin vaikuttaa kuluvan vuoden hintojen ja palkkojen nousu.

Talous- ja finanssipolitiikan johdonmukaisuus on tärkeää

Etlä toteaa, että julkisen talouden hoidon tulee olla pitkäjänteistä. Tähän ovat tähdänneet niin aiemmat kuin hiljattain uudistetut Euroopan Unionin ja kansalliset finanssipolitiikan säännöt. Lyhytnäköiset päätökset, jotka tehdään yksittäisen pistemäisen tavoitteen näkökulmasta voivat olla kokonaisuuden kannalta hyödyttömiä.

Yllä on kuvattu, miten velkasuhteen vakauttamisen tavoittelu on paikoitellen johtanut hallituksen tekemään julkisen talouden kokonaisuuden kannalta epätarkoituksenmukaisia toimia. Uuden Finanssipoliittisen lain yhtenä tavoitteena on korjata tätä harjoitetun politiikan sisäistä ja ajallistakin epäjohdonmukaisuutta, johon hallitukset toisensa jälkeen sortuvat. Tätä tavoitetta edistämään hallitus asetti parlamentaarisen työryhmän, jonka tehtävänä on asettaa tavoitteet sekä vaalikaudelle että ylivaalikautisesti. Koska kevään kehysriihen on valmistauduttu aikana, jolloin uusi lainsäädäntö ja parlamentaarinen sopimus ovat olleet voimassa, hallituksen olisi ollut paikallaan nostaa sihtiä nykyisen hallituskauden tuolle puolen ja toimia esittämänsä finanssipoliittisen lain ja parlamentaarisen sopimuksen hengen mukaisesti.